

2. Kolosova E. B. T'yutor kak novaya pedagogicheskaya professiya / E. B. Kolosova. – М.: CHistyе prudы, 2008. – 30 s.
3. 3. Studencheskoe t'yutorstvo v BGPU: metodicheskie rekomendacii / A. I. ZHuk [i dr.]; pod obshch. red. d-ra ped. nauk, prof. A.I.ZHuka. – Minsk: BGPU, 2017.– 68 s.
4. T'yutorskoe soprovozhdenie obrazovatel'nogo processa: metodicheskie materialy. – Vitebsk: GUDOV «VOIRO», 2017. – 22 s.
5. CHelnokova E. A. T'yutorskaya deyatel'nost' pedagoga v usloviyah profil'nogo obucheniya: avtoref. diss. na soiskanie uch. stepeni kand. ped. nauk / E. A. CHelnokova. – Nizhnij Novgorod, 2010. – 22 s.
6. YAkovlev S. V. T'yutor i vospitannik / S. V. YAkovlev. – М.: Infra-M, 2017. – 20 s.
7. Barker P. On Being an Only Tutor. Innovations in Education and Teaching International, 2002. Vol. 39(1). – P. 3–13.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).39

Касіч Н.П.,
к.пед.н., старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Бінецький Д. О.,
к.пед.н., старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Недільська А. І.
старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОСТІ УЧНІВ 7-9 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито особливості виховання цілеспрямованості учнів основної школи засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності. Здійснено аналіз проблеми виховання цілеспрямованості учнів основної школи. З'ясовано, що фізкультурно-оздоровча діяльність учнів 7-9 класів розглядається у сучасних дослідженнях як сукупність різноманітних заходів, які спрямовані на фізичний розвиток підростаючої особистості, укріплення здоров'я, формування фізичних та особистісних якостей учнівської молоді; підвищення психоемоційної стійкості, адаптаційних резервів їхнього організму; уміння старших підлітків організовувати та проводити самостійні заняття фізичними вправами з використанням оздоровчих сил природи та гігієнічних факторів. Встановлено, що метою фізкультурно-оздоровчої діяльності є створення умов для виховання цілеспрямованості в учнів основної школи.

Ключові слова: цілеспрямованість, виховання, учні основної школи, засоби, фізкультурно-оздоровча діяльність.

Касич Н. П., Бинецкий Д. О., Недельская А. И. Особенности воспитания целеустремленности учащихся 7-9 классов средствами физкультурно-оздоровительной деятельности.

В статье раскрыты особенности воспитания целеустремленности учащихся основной школы средствами физкультурно-оздоровительной деятельности. Осуществлен анализ проблемы воспитания целеустремленности учащихся основной школы. Выяснено, что физкультурно-оздоровительная деятельность учащихся 7-9 классов рассматривается в современных исследованиях как совокупность различных мероприятий, направленных на физическое развитие подрастающего поколения, укрепления здоровья, формирования физических и личностных качеств учащейся молодежи; повышение психоемоциональной устойчивости, адаптационных резервов их организма; умение старших подростков организовывать и проводить самостоятельные занятия физическими упражнениями с использованием оздоровительных сил природы и гигиенических факторов. Установлено, что целью физкультурно-оздоровительной деятельности является создание условий для воспитания целеустремленности у учащихся основной школы.

Ключевые слова: целеустремленность, воспитание, ученики основной школы, средства, физкультурно-оздоровительная деятельность.

Kasich N., Binetskiy D., Nedelskaya A. Features of upbringing purposefulness of 7-9 classes by means of physical culture and health-improving activities. The article reveals the features of the upbringing of the purposefulness of primary school students by means of physical culture and health-improving activities. The analysis of the problem of upbringing the purposefulness of primary school students is carried out. It was found that the physical culture and health-improving activity of old students is considered in modern research as a combination of various activities aimed at the physical development of the younger generation, health promotion, the formation of physical and personal qualities of students; increasing psycho-emotional stability, adaptive reserves of their body; the ability of older adolescents to organize and conduct independent physical exercises using the healing forces of nature and hygienic factors. It has been established that the purpose of physical culture and health-improving activities is to create conditions for the development of purposefulness in primary school students.

In modern conditions of revival and development of socio-economic and political life of Ukraine makes significant changes in the national system of education of the younger generation, in which the importance of educating the purposefulness of students, which is one of the main directions of developing a diverse, healthy, creative personality. Education of purposefulness, in particular, in physical culture and health-improving activity determines the successful achievement of the set goal, presupposes readiness for socially significant activity, development of moral and physical qualities of the growing personality.

Key words: purposefulness, upbringing, primary school students, means, physical culture and health-improving activity.

Постановка проблеми. В сучасних умовах відродження і розбудови соціально-економічного і політичного життя України вносить значні зміни у загальнодержавну систему виховання підростаючого покоління, в якій чільне місце вагомому значення набуває виховання цілеспрямованості учнівської молоді, що є одним із головних напрямів формування різнобічно розвиненої, здорової, творчої особистості. Виховання цілеспрямованості, зокрема, у фізкультурно-оздоровчій діяльності зумовлює успішне досягнення поставленої мети, передбачає готовність до суспільно значущої діяльності, розвиток моральних та фізичних якостей зростаючої особистості [1].

Аналіз літературних джерел. Питання виховання цілеспрямованості учнів основної школи засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності досить чітко визначені у Законах України «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про фізичну культуру і спорт» (1993), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2013), Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2005), Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2013) та інших, що стосуються виховання учнів.

Вивчення та аналіз науково-методичної літератури [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8.] свідчить, що останніми роками здійснено низку досліджень, присвячених окремим аспектам виховання цілеспрямованості учнів основної школи засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності: упровадження фізкультурно-оздоровчої діяльності (Н. Касіч [6, 9], М. Тимчик [7]), організація спортивно-ігрових занять (Д. Бінецький [2, 9],) та ін.; організація фізкультурно-оздоровчих занять з плавання для студентів спеціальної медичної групи (З. Філатова [8]). Проведений аналіз фахової літератури засвідчує, що на сьогодні накопичено певний досвід виховання вольових якостей учнівської молоді, однак проблема використання ефективного змісту, форм і методів виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності за сучасних умов досліджена недостатньо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема виховання цілеспрямованості є актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства і привертає до себе велику увагу вітчизняних вчених. Формування морально-вольової сфери - важлива умова всебічного виховання особистості дитини.

Від того як, буде вихована дитина в морально-вольовому відношенні, залежить не тільки його успішне навчання в школі, а й формування життєвої позиції. Дослідники в галузі шкільної педагогіки цікавляться різними аспектами проблеми формування цілеспрямованості дітей шкільного віку. Цілеспрямованість однією з основних вольових якостей особистості, їх дослідження має, безсумнівно, теоретичний інтерес. [1] З іншого боку, вивчення цілеспрямованості укладає в собі і практичну цінність: закономірності у формуванні цілеспрямованості необхідно враховувати при вихованні дітей, починаючи з перших років життя. Особливу важливість ці питання набувають у зв'язку з розвитком активної особистості дитини, з підготовкою його до школи [3].

Сучасний етап розвитку українського суспільства вимагає удосконалення педагогічних умов, змісту, форм і методів і засобів виховної роботи з учнями основної школи. На сьогодні, серед підлітків спостерігається тенденція зниження до уроків фізичної культури, фізкультурно-оздоровчої діяльності, що призводить до зниження рухової активності, погіршення стану здоров'я, неповноцінного формування учнів як особистостей, тощо. Тому, систематичні заняття фізкультурно-оздоровчою діяльністю позитивно впливають на духовний розвиток особистості. Вони дають позитивний емоційний стан, створюють сприятливі умови для самореалізації і розвитку необхідних моральних та фізичних якостей учнів основної школи [6].

Особливістю виховання цілеспрямованості в учнів основної школи засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності є створення належних педагогічних умов, а саме:

1. Впровадження дієвих форм і методів виховної роботи з метою формування у підлітків мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності.
2. Залучення учнів основної школи до організації та проведення змагальної діяльності на різних рівнях на основі створення ситуацій успіху.
3. Налагодження взаємодії сім'ї і школи у вихованні цілеспрямованості підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності.
4. Забезпечення комплексної роботи з учителями фізичної культури, інструкторами з оздоровчого плавання та фітнесу щодо виховання цілеспрямованості учнів 7-9 класів [6].

Важливою особливістю у вихованні цілеспрямованості є застосування методики виховання цілеспрямованості підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності, що передбачає поєднання ефективного у такому контексті змісту, форм та методів, реалізацію відповідних педагогічних умов з урахуванням визначених критеріїв та показників цілеспрямованості учнів основної школи. Метою розробленої та впровадженої методики є виховання цілеспрямованості підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності. Процес виховання побудований на основі методологічних та психолого-педагогічних концепцій: особистісно-орієнтованого виховання, особистісно-розвивального навчання, проблемного навчання; принципів: доступності, наочності, культуровідповідності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, системності [7].

Одним із дієвих методів й форм виховання цілеспрямованості підлітків є змагання з плавання, спортивних ігор та фітнесу. Адже змагальна діяльність є невід'ємною частиною фізкультурно-оздоровчої роботи з учнівською молоддю. У процесі організації та участі у змаганнях учителями фізичної культури та інструкторами з плавання значна увага приділяється таким виховним аспектам як:

- надання можливості учням цілеспрямовано, планомірно й самостійно діяти, прагнучи досягти мети;
- за допомогою вирішення поставлених тренером завдань проявляти вольову готовність доводити розпочату справу до кінцевої мети;
- реалізація потреби старших підлітків у самовихованні та самоосвіті в непередбачуваних змагально-ігрових ситуаціях;

- здатність учнів основної школи свідомо керуватися своїми діями та вчинками для досягнення цілей, обумовленими їх потребами;

- на основі потреб і мотивів підлітків здійснювати правильний вибір фізкультурно-оздоровчої діяльності;

- уміння школярами ставити мету та досягати її завдяки спільним колективним діям;

- уміння здійснювати страховку партнерів по спортивній команді, при цьому за необхідності жертвувати індивідуальними можливостями заради загальної перемоги команди тощо [6].

Розвиток цілеспрямованості - це досить довгий і непростий процес, що вимагає прояву вольових якостей. У вихованні цілеспрямованості для початку необхідно зацікавити дітей в поставленій меті, позначивши перспективи, так як прагнути до здійснення наміченого плану, який не викликає інтересу - це заздалегідь прирєкти його на провал. Також учні повинні розуміти, що цілі бувають різної терміновості здійснення і орієнтуватися в термінах їх виконання [1].

Тренер може диференціювати цілі, здійснивши установки для всієї команди і індивідуально для кожного, розподіливши при цьому тих, хто займається займаються з рівною фізичною підготовленістю по групах. Але створюючи мікрогрупи, не можна порушувати цілісності команди [3].

Формування цілеспрямованості вимагає добре сплановану систему контролю, що допомагає оптимізувати діяльність учнів [2]. Отримана інформація аналітично, комплексно, достовірно допомагає прийняти рішення для поліпшення структури системи підготовки тих, хто займається з опорою на чіткі критеріальні показники.

Також, слід зазначити значення індивідуального підходу, який спрямований на те, щоб учні-підлітки усвідомили значення та зміст фізкультурно-оздоровчої діяльності, під час якої можна проявити власні індивідуальні (неповторні) фізичні, вольові й особистісні якості; реалізувати власні інтереси, повірили у свої сили (через самостійне додання дистанцій у плаванні, виконанні сукупності фізичних навантажень), не зупинялися на досягнутому, долали труднощі й доводили розпочату справу до логічної мети, проявляючи кращі індивідуальні якості.

В ході дослідження виявлено, особливівтв виховання цілеспрямованості та іншим вольовим якостям є використання засобів фізкультурно-оздоровчої діяльності під час занять з фізичної культури, секційної роботи, де значна увага повинна приділяється не тільки фізичній, технічній, тактичній підготовці фізкультурно-оздоровчого характеру, а й виховним завданням.

Висновки. Таким чином, вивчення та аналіз сучасного стану та досвіду загальноосвітніх навчальних закладів, дало змогу виявити особливості щодо виховання цілеспрямованості учнів 7-9 класів, їх потреби, інтереси та недоліки, які слід виправити й уточнити під час проведення і організації фізкультурно-оздоровчої діяльності. Також, в ході дослідження встановлено, що виховання цілеспрямованості підлітків у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності не може бути у повній мірі реалізоване освітніми підходами, методами, які здійснюються лише на уроках фізичної культури. Як свідчить досвід сучасних закладів загальної середньої освіти у процесі позакласної фізкультурно-оздоровчої діяльності можна реалізувати виховні завдання шляхом застосування традиційних та нетрадиційних засобів, форм спортивної діяльності, а саме: організація та проведення змагань з різних видів спорту на свіжому повітрі; оздоровче плавання на закритих та відкритих водоймах; організація показових виступів із аеробіки, фітнесу тощо.

Література

1. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості / І.Д. Бех. – Том 2. – Чернівці :Букрек, 2015. – 640 с.
2. Бінецький Д. О. Особливості виховання у молодших підлітків прагнення до самостійності у процесі навчальної діяльності / Д. О. Бінецький // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт» зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенко. –К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – Випуск 5 (87)17. – С. 12-15.
3. Бінецький Д.О. Виховання в молодших підлітків прагнення до самостійності у процесі спортивно ігрової діяльності. Д.О.Бінецький. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Вип.152. У 2-х томах. Том 1 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка; гол. ред. Носко М.О.-Чернівці:ЧНПУ, 2018.-С.135-139. (Серія: педагогічні науки)
4. Власова О. І. Основи психології та педагогіки. Підручник / О. І. Власова, А. А. Марушкевич. – К. : Знання, 2011. – 333 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 т / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1979. – Т.2. – 670 с.
6. Касіч Н.П. Педагогічні умови виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності / Н.П. Касіч // Науковий журнал «Молодий вчений» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Актуальні питання фізичної культури, спорту, ерготерапії»/ За ред. В.В. Базалія та ін. – Чернівці., Вид-во «Молодий вчений», 2018. – Випуск 3.3 (55.3). – С. 48-52.
7. Тимчик М.В. Єдність школи та сім'ї у військово-патріотичного вихованні старших підлітків у процесі занять хортингом / М. В. Тимчик // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 313–321.
8. Філатова, З. І. Диференціювання навчання плавання студентів спеціальної медичної групи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Зоя Іванівна Філатова ; О. Д. Дубогай ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. - Луцьк, 2015. - 20 с.
9. Бінецький, Д.О., Касіч Н.П. (2020). Порівняльний аналіз результатів дослідження виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно оздоровчій діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Серія. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури фізична культура і спорт», 3К (123), с.187-191. <http://enpuir.npu.edu.ua>; <http://spppc.com.ua> www.ffvs.npu.edu.ua/chasopys-npu-seria-15.

References

1. Bekh, I. (2015). Vybrani naukovi pratsi. Vykhovannia osobystosti: Vol. 2 [Selected works]. Chernivtsi: Bukrek.
2. Binetskyi D. (2017) Osoblyvosti vykhovannya u molodshykh pidlitkiv prahnennya do samostiynosti u protsesi navchal'noyi diyal'nosti. Bulletin of the Seriya № 15. Vol.5 (87)17. Pp. 12-15.
3. Binetskyi D. (2018). Education of young pupils striving for independence in the process of playing sports activities. Bulletin of the TG Chernihiv National Pedagogical University Shevchenko. Iss. 152. In 2 volumes. Vol. 1 / Pp.135-139. (Series: Pedagogical Sciences)
4. Vlasova O. I., Marushkevych A. A. (2011). Osnovy psykholohiyi ta pedahohiky. Pidruchnyk K. : Znannya, 333 p.
5. Sukhomlynskyi, V. (1979). Vybrani tvory [Selected works] (Vols. 1-5). Kyiv: Shkola. – 670 p.
6. Kasich N. (2018). Pedagogical conditions of upbringing of purposefulness of senior teenagers in physical culture and health activity. Scientific Journal "Young Scientist" of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Physical Culture, Sport, Ergotherapy. Young Scientist, Iss. 3.3 (55.3). Pp. 48-52.
7. Tymchyk M. (2014). Yednist shkoly ta simi u viiskovo-patriotychnomu vykhovanni starshykh pidlitkiv u protsesi zaniat khortynhom [The unity of school and family in military-patriotic education of older adolescents in the process of horting training]. In Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: Issue 18, book 2. Pp. 313-321.
8. Filatova, Z. (2015) Differentiation of swimming lessons for students of a special medical group: author's ref. dis. ... cand. ped. Sciences: 13.00.02 / Z. Filatova; O. Dubogai; Eastern Europe. nat. Univ. Lesya Ukrainka. – Lutsk- 20 p.
9. Binetsky, D., Kasich N. (2020). Comparative analysis of the results of the study of the education of the purposefulness of older adolescents in physical culture and health activities. Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. Drahomanov: Series. "Scientific and pedagogical problems of physical culture, physical culture and sports", 3K (123), p.187-191. <http://enpuir.npu.edu.ua>; <http://spppc.com.ua> www.ffvs.npu.edu.ua / chasopys-npu-seriia-15.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).40

Катлоўскі А.У.
дацэнт кафедры спартыўна-педагагічных дысцыплін
Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка, г. Мінск

ПАДРЫХОЎКА ДЗЮДАІСТАЎ-ПАРАЛІМПІЙЦАЎ У ПЕРАДСПАБОРНІЦКІЯ ПЕРЫЯДЫ

Перадспаборніцкая падрыхтоўка спартсменаў-паралімпійцаў прадугледжвае рашэнне шэрага актуальных задач. У сістэме падрыхтоўкі і фарміравання навыкаў мабілізацыі гатоўнасці ў перадспаборніцкія дні ўлічаюць суб'ектыўныя і аб'ектыўныя фактары. Псіхалагічнае ўздзеянне на дзюдаістаў-паралімпійцаў у перадстартавы (перадспаборніцкі) перыяд спаборніцкай дзейнасці павінна быць накіравана на захаванне і падтрыманне на высокім узроўні стану трэніраванасці. Асабліва роля ў сістэме ўздзеяння на спартсмена ў перадспаборніцкія дні адводзіцца фарміраванню навыку мабілізацыі да выступленняў на спаборніцтвах, што павінны адбыцца. Падобная мабілізацыя характарызуецца максімальнай актывізацыяй свядомасці. Галоўнай задачай трэнера і спартсмена ў перадспаборніцкі перыяд падрыхтоўкі з'яўляецца фарміраванне ўсвядомленай мэтанакіраванасці і матыў удзелу ў спаборніцтвах праз злучэнне ў адзінае цэлае суб'ектыўных і аб'ектыўных фактараў мабілізацыі гатоўнасці.

Ключавыя словы: перадспаборніцкі перыяд, дзюдаісты-паралімпійцы, падрыхтоўка, спартыўная трэніроўка.

Котловський О.В. Підготовка дзюдоїстів-паралімпійців у передзмагальний період. Передзмагальна підготовка спортсменів паралімпійців передбачає вирішення низки актуальних завдань. В системі підготовки та формування навичок мобілізації готовності в передзмагальні дні враховують суб'єктивні і об'єктивні чинники. Психологічний вплив на спортсмена в передстартовий і передзмагальний періоди змагальної діяльності повинна бути спрямована на збереження і підтримання на високому рівні стану тренуваності. Особлива роль в системі впливу в передзмагальному дні відводиться формуванню досвіду мобілізації до виступів на майбутніх змаганнях. Подібна мобілізація характеризується максимальною активізацією свідомості. Головним завданням тренера і спортсмена в передзмагальний період підготовки є формування усвідомленої цілеспрямованості і мотив участі в змаганнях, за допомогою бездротової технології в єдине ціле суб'єктивних і об'єктивних факторів мобілізації готовності.

Ключові слова: передзмагальний період, дзюдоїсти-паралімпійці, підготовка, спортивні тренування.

Katlouski A.V. Training of paralympic judokas in the pre-competition periods. The pre-competition training of Paralympic athletes provides for the solution of a number of urgent tasks. In the system of preparation and formation of skills of mobilization of readiness in the pre-competition days, subjective and objective factors are taken into account. The psychological impact on the athlete in the pre-start and pre-competition periods of competitive activity should be aimed at maintaining and maintaining a high level of fitness. A special role in the system of influence in the pre-competition days is given to the formation of the skill of mobilization for performances at upcoming competitions. Such mobilization is characterized by the maximum activation of consciousness. The main task of the coach and the athlete in the pre-competition period of preparation is to form a conscious sense of purpose and motivation to participate in competitions, through the combination of subjective and objective factors of mobilization of readiness.

Conclusion. Thus, the training of athletes and the intensification of the training process leads to an improvement in the functioning of anaerobic energy mechanisms, raises the functionality of other body systems to a higher level and is interconnected with the endurance of athletes, is an effective means of improving these and other physical qualities.